

Nr 100.

Av herr **von Koch**, om ändring i § 16 riksdagsordningen.

Den i vår riksdagsordning § 16 b) införda bestämmelsen att valrätt till andra kammaren ej tillkommer den »som häftar för understöd, vilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret av fattigvårdssamhälle tilldelats honom själv, hans hustru eller minderåriga barn», har flera gånger gjorts till föremål för ändringsförslag i riksdagen. Redan i sammanhang med genomförandet av 1909 års grundlagsändringar i fråga om en utsträckning av den politiska rösträtten påyrkades från olika håll, att inskränkningar i valrätten på grund av åtnjuten fattigvård måtte göras mindre omfattande än som skedde. Det föreslogs sålunda från ett håll, att »tillfälligt understöd, som lämnats på grund av sjukdom eller oförvallad arbetslöshet», icke skulle medföra valrättens förlust. Från annat håll föreslog man att begränsa förlusten till den, »som på grund av gällande föreskrifter angående fattigvården står under fattigvårdsstyrelsens målsmans- eller husbonderätt». Vid 1912 års riksdag väcktes motion om sådan ändring i bestämmelserna, att från valrätt utestängdes endast den, »som av den allmänna fattigvården åtnjuter full försörjning som ej är tillfällig». Vid 1914 års riksdag väcktes motion om att fattigvård skulle inverka på valrätt endast för den, som stode under fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt.

Hittills hava emellertid icke dessa förslag lett till något resultat. Detta har emellertid icke berott på, att man ansett, att de ifrågakvarande bestämmelserna icke skulle vara i behov av förändring; tvärtom torde alla vara ense därom, att en ändring är i högsta grad nödvändig. Konstitutionsutskottet vid 1914 års riksdag yttrade sålunda bland annat: »Erfarenheten av stadgandets tillämpning torde emellertid hava ådagalagt, att de tidigare hysta betänkligheterna icke saknat all grund. Det lär nämligen hava

visat sig, att bestämmelsen verkat olika i skilda kommuner. Såsom exempel härpå har anförts, att, medan i en kommun ett beviljat understöd exempelvis i form av sjukhusvård ansetts såsom fattigunderstöd, ett liknande understöd ansetts på grund av förekommande omständigheter icke äga denna natur i en annan kommun. Det lärer till följd härav inträffat, att personer, som åtnjutit understöd, vars karaktär av fattigunderstöd kunnat vara omtvistat, blivit uppförda bland de för fattigvårdsunderstöd häftande och berövade sin rösträtt utan att äga vetskap om anledningen härtill. Det kunde även ifrågasättas, huruvida understöd, som blott tillfälligtvis beviljats en person eller hans hustru eller barn, över huvud taget bör verka diskvalificerande i fråga om rösträtten även i sådana fall, då han utan eget förvällande kommit i belägenhet att behöva anlita det allmännas bistånd och möjlighet för honom icke finnes att ersätta den lämnade hjälpen.»

Orsaken till att utskottet icke ansåg sig böra tillstyrka en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om ändring rörande ifrågavarande bestämmelser var, såsom framgår av utskottets utlåtande och av den i kammaren förda debatten, att man önskade avvakta resultatet av fattigvårdslagstiftningskommitténs arbete, innan man begärde ändring i grundlagen.

Sedan februari 1915 föreligger emellertid nämnda kommittés utlåtande rörande ny fattigvårdslagstiftning. Ett närmare studium av detsamma ger vid handen, att de förslag, som kommittén framställer, icke äro av den art, att den föreliggande frågan genom desamma mist sin aktualitet. Kommittén yttrar själv härom (sid. 442): »Visserligen hava såväl utvidgningen av området för den obligatoriska fattigvården som vissa andra ändringar betydelse för den praktiska verkan av ifrågakomna rösträttsbestämmelser, men det låter sig ej nu avgöra, huruvida den nämnda verkan går i riktning av att minska eller öka antalet fall, som träffas av dem.»

Emellertid har kommittén ansett sig böra meddela de erfarenheter, som den vunnit om den föreliggande frågan under sitt arbete å fattigvårdslagstiftningen. Kommittén säger sig »icke kunnat underlåta att uttala, att en ändring av de nuvarande bestämmelserna i allt fall synes önskvärd. Från många fattigvårdsmyndigheter hava klagomål inkommit däröver, att nämnda bestämmelser visat sig svåra att tillämpa, vilket sammanhänger särskilt med det sätt, varpå inverkan gjorts beroende av ett häftande i skuld till fattigvårdssamhälle för fattigvård; tillämpningen hos olika fattigvårdsstyrelser torde dessutom vara mycket växlande. Den ifrågavarande påföljden träffar ock en del fall, då den framstår såsom synnerligen obillig, fall där fattigvårdens lämnande varit en följd allenast av ogynnsamma förhållanden, utan

vederbörandes eget förvållande, såsom vid sjukdom m. m. Det synes därför som om även hos oss, såsom skett i en del främmande länder, vore skäl att från inverkan på den politiska rösträtten undantaga vissa slag av nödlägen eller vissa former av fattigvård. Huru långt dessa undantag böra sträckas, därom kunna råda olika meningar, och detta ämne bör därför göras till föremål för en undersökning, vilken det emellertid icke tillhör fattigvårdslagstiftningskommittén att verkställa.»

För att utröna om de nuvarande bestämmelserna givit anledning till olika tolkning, har undertecknad ansett lämpligt att inhämta de erfarenheter, som fattigvårdsstyrelserna vunnit angående bestämmelsernas tillämpning, och har för detta ändamål en av Svenska Fattigvårdsförbundet verkställd undersökning ställts till mitt förfogande. Undersökningen bifogas som bilaga till denna motion.

Av denna undersökning framgår, huru ifrågavarande bestämmelse i riksdagsordningens § 16 föranlett de mest skiljaktiga tolkningar. Icke ens i rikets 5 största städer tillämpas bestämmelsen likformigt. I 3 av dessa städer diskvalificeras sålunda mannen jämväl för understöd, som utgått enligt § 2 fattigvårdsförordningen, under det att de 2 övriga städerna allenast diskvalificera mannen, då fattigvård utgått enligt § 1. I 3 av dessa städer diskvalificeras fader för fattigvårdssamhällets kostnader för barn, som enligt lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn av den 30 juni 1902 måst omhändertagas av barnavårdsnämnden, under det att han i de 2 övriga städerna vid sådant förhållande får behålla sin rösträtt. Jämväl i fråga om fattigvårdssamhällets kostnader enligt särskilda författningar för dövstumma eller blinda barn eller fattiga barn i skolåldern (enligt folkskolestadgans § 49), råder en skiftande praxis. I flera fall beror mannens diskvalifikation på, huruvida de medel, med vilka kostnaderna bestridas, upptagits på hälsovårdsnämndens eller fattigvårdens stat. Allenast i ett enda fall råder en likartad praxis i landets 5 största städer, i det att mannen aldrig diskvalificeras, då han själv eller de, för vilka han är försörjningspliktig, blivit intagna å epidemisjukhus.

När riksdagsordningens bestämmelser blivit föremål för så skiftande tolkning i landets 5 största kommuner, vilkas fattigvårdsmyndigheter dock äga tillgång till juridiskt skolade krafter, så är det helt naturligt, att tillämpningen av bestämmelsen i landsbygdkommunerna skall vara om möjligt än mer växlande. I de kommuner med över 5,000 invånare, vilka besvarat Svenska Fattigvårdsförbundets frågeformulär, diskvalificeras mannen i 15 kommuner, endast för så vitt fattigvård utgått enligt § 1 fattigvårdsförord-

ningen, under det att han i 50 kommuner diskvalificeras, så snart någon form av fattigvård utgått. Det förtjänar även framhållas, att landsbygdens fattigvårdsstyrelser i mycket stor utsträckning vid tolkningen av den ifrågasvarande grundlagsparagrafen införa synpunkter, som äro helt främmande för lagen. Man fäster sålunda icke avseende vid, huruvida fattigvård utgått enligt 1 eller 2 §§ utan diskvalificerar mannen endast då han på grund av alkoholmissbruk, lättja eller »oordentligt leverne» förorsakat fattigvårdens ingripande. Fattigvårdens kostnader för barn, som måst ombändertagas av barnavårdsnämnden, diskvalificerar — enligt en fattigvårdsstyrelses uppgift — icke fadern, »därest han ej genom ett dåligt leverne befinnes vara orsaken till barnets vanart». I en annan kommun angives »faderns supiga och oordentliga levnadssätt» såsom utslagsgivande i berörda avseende. Samma för lagen okända, rent moraliska uppfattning gör sig gällande, då det är fråga om fattigvårdens kostnader för blinda eller dövstumma barn och fattiga barn i skolåldern. Så diskvalificeras i en kommun fadern för utgifterna för underhåll av barn i skolan, men »ej för blinda och dövstumma, då ju fadern ej har skuld i detta förhållande».

I 20 kommuner diskvalificeras barnafader till utom äktenskapet fött barn, vilket blivit föremål för fattigvård, i 35 fall däremot icke. I 10 fall lämnas frågan obesvarad. Vissa fattigvårdsstyrelser göra diskvalifikationen beroende av, huruvida lysning till äktenskap avkunnats före barnets födelse eller icke, och i övrigt märkes huru fattigvårdsstyrelserna vid diskvalifikationen anlagt högst olikartade och i många fall rent subjektiva synpunkter.

Valmanskårens sammansättning blir med anledning av den ytterst skiftande praxis, som av fattigvårdsstyrelserna tillämpas vid tolkningen av riksdagsordningens § 16, beroende på tillfälliga omständigheter och vederbörande styrelserns rent subjektiva uppfattning. För övrigt torde styrelserna såsom sådana endast i undantagsfall taga någon befattning med ifrågasvarande ärenden. Även i större städer har en underordnad tjänsteman, t. ex. en tillsyningsman, efter eget omdöme fått uppgöra förteckning över dem, »vilka häfta för understöd». Det torde emellertid knappast kunna läggas fattigvårdsstyrelserna till last, att de så olika tolka grundlagen i denna punkt. Ty om man exempelvis tager del av den kommentar rörande tolkningen av 16 § riksdagsordningen, som utgivits av framlidna kammarrättsrådet Bodin, framgår tydligt, hur invecklad den förevarande frågan är.

Till ytterligare belysning av hur svävande stadgandet är tillåter jag mig anföra några rader ur den motion, som fattigvårdslagstiftningskommitt-

téns ordförande, hr Widén, väckte vid 1912 års riksdag i denna fråga. (Motion nr 281 i andra kammaren).

Motionären påpekar, att stadgandet med sin nuvarande lydelse är svårt att tolka. »Därigenom att lagen för uteslutning från valrätt fordrar, att någon 'häftar' för understöd, är förlusten av valrätten alltså beroende på att det existerar ett *skuldförhållande*. Där detta icke äger rum, skall valrätt oaktat fattigvård fortfarande existera. Detta ställer sig nu olika, om en person för egen del erhållit fattigvård eller om han häftar för understöd i sin egenskap av försörjningsskyldig. I det förra fallet existerar ersättningskyldighet i allmänhet för *all* fattigvård; i det senare endast för fattigvård enligt 1 § i fattigvårdsförordningen. Redan spörsmålet, när någon erhållit fattigvård för egen del, är icke så lätt att i alla fall avgöra, såsom då understödet gives åt familjen i sin helhet. Men än vanskligare att avgöra är, när betalningsskyldighet enligt fattigvårdsförordningen åligger någon såsom försörjningsskyldig. — — —

Vidare skall fattigvården vara meddelad av 'fattigvårdssamhälle'. Av stadgandets motivering framgår, att härmed avsetts att utesluta understöd genom enskild välgörenhet. Uttrycket kan dock anses utesluta även understöd från andra kommunala myndigheter än fattigvårdsstyrelsen, resp. kommunalnämnden. Hur är det med vård å lasarett eller å hospital? Här bekostas vården av landsting eller staten och ersättes för den, som ej själv kan betala, av fattigvårdssamhället, där ej denna anordning såsom i Stockholm m. fl. städer bortfaller vad lasarettsvården angår, därigenom att kommun och landstingsområde sammanfalla. I regel torde sjukvård, som här sägs, bliva att anse såsom fattigvård enligt 1 § och alltså diskvalificera för valrätt. Frågan blir dock mera invecklad, om i en stad, som ej deltagar i landsting, ersättning för lasarettsvården ej utgår av fattigvården utan bestrides direkt av kommunens medel. Likaså blir det mera osäkert, huru det förhåller sig med epidemisjukvård, som bekostas av hälsovårdsnämnd; ersättes denna av fattigvårdsstyrelsen, torde den diskvalificera, åtminstone praktiskt taget, för valrätt, eljest icke.

Av skuldförhållandet följer ytterligare, att om fattigvårdssamhället åtnjuter likvid, så bortfaller diskvalifikationen. Således även, synes det, för det fall, att fattigvårdssamhället t. ex. enligt 31 § fattigvårdsförordningen erhåller ersättning av staten. Kan då fattigvårdsstyrelsen med bindande verkan efterskänka fattigvårdssamhällets fordran? Detta torde vara högst tvivelaktigt; åtminstone huruvida det medför verkan att borttaga diskvalifikationen för valrätten. Det vore då lätt att sätta stadgandet helt och hållet ur kraft inom en kommun. Kan ett sådant efterskänkande ske av fattigvårdssamhället självt genom dess beslutande myndighet? Även detta torde vara ovisst, om än det vill synas, som om samhället ej borde vara betaget en sådan makt.

Jämväl andra svårigheter möta; t. ex. svårigheten att i vissa fall avgöra tidpunkten, när fattigvård meddelats, vilket är av vikt, då här gäller allenast fattigvård, som tilldelats någon under löpande eller sistförflutna kalenderåret.»

Om sålunda den första betydelsefulla anmärkningen mot den nuvarande bestämmelsen är, att den är svår att tolka och därför ger anledning till olika tydning och till växlande tillämpning, är dock denna anmärkning ej den enda, som med skäl kan göras. En annan ännu svårare är att

denna bestämmelse, även om den rätt tillämpas, ger anledning till praktiska konsekvenser, vilka måste anses i hög grad otillfredsställande. Detta gäller exempelvis vid ett sjukdomsfall, som vållar ej blott oförutsedda direkta utgifter utan även förlust av de inkomster, som eljest skulle räcka till familjens bärgning. Men just vid sjukdom är det allra säkrast, att understöd, som lämnas en försörjningsberättigad genom fattigvården, diskvalificerar den försörjningspliktige, emedan sådant understöd i regel utgår enligt § 1, under det att understöd, lämnat på grund av ett genom den försörjningspliktiges försumlighet vållat fattigvårdsbehov, i allmänhet icke blir att anse såsom beviljat enligt denna paragraf och sålunda icke diskvalificerar. Ännu mindre tillfredsställande synes det vara, att en man, som av förhållandena tvungits att söka kostnadsfri vård för sin hustru å barnbördshus eller sjukhusvård för något av sina barn, skall förlora sin valrätt. Även vid arbetslöshet kan bestämmelsen ifråga verka synnerligen obillig, ehuru medgivnas måste, att fattigvård vid mannens arbetslöshet mera sällan torde meddelas till familjen enligt § 1 i fattigvårdsförordningen.

Det kan även med skäl göras gällande, att den ifrågavarande bestämmelsen ställer sig ojämförligt mycket gynnsammare för ogifta barnafäder än för gifta, och att den därför kan sägas premiera lösa förbindelser. Det lär i huvudstaden t. o. m. ha förekommit, att män, som äro måna om sin rösträtt, förklara sig finna det säkrare att ej ingå äktenskap utan leva i fria förbindelser, då härigenom all fara undgås i fråga om förlust av rösträtt genom sjukvård eller fattigvård åt barnen och deras mor.

Det finns slutligen ännu ett skäl, som talar för en förändring på ifrågavarande område, nämligen hänsynen till fattigvårdens utveckling inom vårt land. De, som iakttagit fattigvårdsmyndigheternas försök att på olika sätt höja och utveckla denna samhällets äldsta hjälpverksamhet, exempelvis genom en förbättrad anstaltsvård, genom humanare tillämpning av lagens bestämmelser, genom rikligare understöd, hava ej kunnat undgå att finna, hur neddragande och förhindrande rösträttsstrecket varit för alla dylika strävanden. Det lider intet tvivel, att vilka åtgärder än vidtagas från samhällets sida att modernisera vår fattigvård, kommer denna dock i det allmänna medvetandet att uppfattas som någonting mindervärdigt, så länge som fattigvården även i lindrigare former medför förlust av medborgerliga rättigheter. Någon mening med denna bestämmelse skulle väl finnas, om densamma i övrigt vore fattigvårdsstyrelserna till hjälp. Men så är icke fallet. I alla avseenden är hopkopplingen av fattigvård och politisk rösträtt från fattigvårdssynpunkt en olägenhet och ett hinder, som med hänsyn till en tids-

enlig fattigvård snarast möjligt bör avlägsnas. Om så sker, skulle även den väsentliga fördelen uppnås, att det blir möjligt använda fattigvården såsom organ för tillfälliga nödhjulsåtgärder, något som man hittills av lätt begripliga skäl undvikit.

Det bör ock framhållas, att för närvarande ett mycket stort antal personer åtnjuta samtidigt såväl understöd enligt lagen om pensionsförsäkring som fattigvård, och det är svårt att förstå, varför en person skall förlora sin valrätt på grund av den ena arten av hjälp men icke på grund av den andra.

* * *

Det är icke allenast i vårt land, som behov förelegat att minska fattigvårdens inverkan å valrätten. I såväl våra grannländer Norge och Danmark som även i Tyskland ha åtgärder i denna riktning genomförts. Härom meddelas i fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande följande:

»I Norge, där åtnjutandet av fattigvård inverkar både på politisk och kommunal rösträtt, hava från sådan inverkan uteslutits dels understöd, som meddelats genom intagande på sjukhus eller asyl eller genom bestridande av utgifter för annan sjukbehandling, dels understöd, som givits för abnorma barns undervisning eller för särskild undervisning åt skolbarn eller som avsett tillhandahållande av undervisningsmateriel åt skolbarn.

Enligt i Danmark gällande regler inverkar fattigvård både på politisk och kommunal rösträtt, men undantag från regeln har gjorts därigenom, att vissa former av offentligt understöd förklarats ej skola betraktas som fattigvård. De arter av understöd, som här avses, äro: kostnader för uppfostran, underhåll, försörjning och vård av blinda, dövstumma, idioter, sinnessjuka, epileptiska, vanföra, lemlästade, tuberkulösa, skrofulösa och lupuspatienter, såvida de understödda äro intagna i statsanstalt eller en av staten erkänd anstalt eller av en dylik anstalt utackorderats i enskilt hem och där vårdas under anstaltens fortfarande tillsyn. Vidare räknas ej som fattigvård kostnad för vård av venerisk sjukdom och epidemiska sjukdomar (inklusive vård i hemmet och utackordering av barn från familj, där epidemisk sjukdom utbrutit). Ej heller anses som fattigvård ålderdomsunderstöd enligt den särskilda lagen därom, understöd ur de kommunala hjälpkassorna, åt mödrar till underhåll av utom äktenskap födda barn, åt ensamma hustrur för barnen, åt änkor med barn o. s. v.

I tyska riket gäller (lag den 15 mars 1909), att, där i lag förlust

av vissa offentliga rättigheter stadgas som påföljd av fattigunderstöd, såsom fattigunderstöd dock ej anses: understöd vid sjukdom, anstaltsvård, som lämnats anhörig för kroppslig eller andlig svaghet, understöd för skydds-
uppfostran åt ungdom eller för uppfostran eller utbildning i ett yrke, under-
stöd av andra slag, som lämnats vid enstaka tillfällen för avhjälpande av
tillfällig nöd samt understöd, som återbetalts.»

Det kan tilläggas, att sedan fattigvårdslagstiftningskommitténs betän-
kande utkommit har i Norge en grundlagsändring av 19 maj 1916 kom-
mit till stånd, varigenom utöver de ovan nämnda fallen undantagas under-
stöd »til ophold under sygdom eller arbeidsledighed og understøttelse, som
gives til invalider eller uføre og til gamle alderdomssvage personer».

* * *

När det gäller att söka utreda, vilken ändring de nuvarande bestäm-
melserna böra undergå, torde det till en början vara lämpligt att söka klar-
göra, vilka skäl, som ansetts föreligga för att över huvud taget göra åt-
njuden fattigvård diskvalificerande för politisk rösträtt. Av vad som yttra-
des i den till 1905 års riksdag avgivna kungl. proposition, där stadgandet
i 16 § b) riksdagsordningen föreslogs, framgår, att det avgörande varit,
att en person *häftar i skuld till fattigvårdssamhället*. Det heter nämligen
i chefens för justitiedepartementet anförande: »Väl kan det i särskilda fall,
där sjukdom eller andra olyckor vållat att fattigunderstöd fått mottagas,
vara hårt, att familjefadern därigenom skall förlora sin rösträtt, men denna
hårdhet framträder ej starkare för understödstagaren än för den, som ej
kunnat betala sina skatter eller kommit i konkurstillstånd.» De ordalag,
som använts i stadgandet, torde hava tillkommit mera för att bestämma, i
vilka fall verklig fattigvård skall anses föreligga. Det ansågs nämligen,
»att den föreslagna lydelsen förutsatte för sin tillämpning ett enkelt, jäm-
förelsevis lätt utrett förhållande och icke i tillämpningen torde erbjuda
några svårigheter». Såsom förut påvisats har motsatsen blivit fallet.

Många och vägande skäl tala emellertid mot att låta det faktiska skuld-
förhållandet vara avgörande i fråga om valrätten. Det lärer sålunda ej
med fog kunna göras gällande, att en person, som tillfälligtvis erhållit under-
stöd för sjukdom eller på grund av kostnader för vård av minderårigt,
abnormt barn måst anlita samhällets hjälp, skulle vara olämplig att utöva
politisk rösträtt. Också ha alla under senare år framställda förslag till lös-
ning av denna fråga tagit sikte på en annan orsak till diskvalifikation, näm-

ligen vederbörandes osjälvständighet i ekonomiskt avseende. Liksom den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd, ej ansetts böra anförtros valrätten, har man framhållit, att den, som karakteriseras genom en så långt gående osjälvständighet, att han är av kommunen helt försörjd eller står under fattigvårdsstyrelsens målsmanskap, bör uteslutas från valrätt. Det torde ej kunna förnekas, att om man över huvud skall behålla ett fattigvårdsstreck, denna synpunkt bör vara avgörande, och sålunda skuld-förhållandet till kommunen lämnas åsido.

Två utvägar att lösa frågan synas då öppna sig. Den ena är att bibehålla det ifrågavarande momentet, men till detta foga ett tillägg, åsyftande att göra undantag för vissa slag av understöd, vilka av billighetsskäl ej böra medföra valrättens förlust. Den andra utvägen är att ersätta det nuvarande stadgandet med ett annat, som klart anger, vilka understödstagare ej böra åtnjuta valrätt.

Går man den förstnämnda vägen, är det tämligen självklart, att *understöd på grund av sjukdom* bör i första hand undantagas från valrätts förlust. Frågan är emellertid, om undantaget bör gälla allenast *tillfälligt* understöd eller varaktigt sådant. Svårigheten att avgöra, när understödet är tillfälligt eller varaktigt, manar till att undantaga sjukdom över huvud taget, men kunde man möjligen föreskriva (såsom i den norska grundlagen), att understödet skall ha mottagits i form av sjukhusvård eller för att bekosta annan sjukvård. Helt naturligt bör även den fattigvård, som under försörjarens sjukdom lämnats hans familj, undantagas. *Kostnad för vård vid och i samband med barnsbörd* bör likställas med ovannämnda understöd.

En annan form av understöd, som bör undantagas, är givetvis allt sådant, som gäller *skolbarns bespisning och hjälpande i övrigt, abnormal barns undervisning och underhåll* samt *skyddsuppfostran för ungdom*. Redan nu tillämpas dessa bestämmelser mångenstädes och torde knappast behöva möta något motstånd.

Vad sedan angår understöd, som meddelats en försörjare på grund av *hustruns eller barnens kroniska sjukdom*, för vilken en långvarig vistelse å anstalt är av nöden eller fortlöpande understöd i hemmet är behövt, torde billighetsskäl tala för, att även detta understöd undantages.

Emellertid är det vid sidan om understöd för sjukdom flera andra slag av understöd, som torde kunna ifrågakomma vid undantagen från den allmänna bestämmelsen om förlust av valrätt. Dit hör understöd på grund av arbetslöshet, invaliditet, ålderdomssvaghet, vanförhet. Såsom ovan anförts har man i Norge bland undantagen medtagit även dessa understöds-

tagare, och det är tydligt, att många och starka skäl kunna tala för valrättens bibehållande även för dem.

Olägenheten med att gå den nu angivna vägen är givetvis, att orättvisor ej kunna undvikas. Med vilken omsorg man än söker utvälja undantagen, skall det säkerligen inträffa, att andra grupper av understödstagare, som måhända i lika hög grad som de övriga böra medgivas rösträtt, uteslutas. Under sådana omständigheter skulle ock städse krav komma att framställas på ändring av ett dylikt grundlagsstadgande.

Den andra ovan antydda utvägen är, att i grundlagen *anges de former av understöd, som diskvalificera*, varigenom allt övrigt understöd befrias från inverkan på valrätten. Det behöver ej sägas, att denna utväg är den, som näst fattigvårdsstreckets fullständiga borttagande skulle hälsas med den största tillfredsställelse av fattigvårdsstyrelserna, ty det bleve då för dem en lätt uppgift att fullgöra de uppgifter, som åligga dem vid röstlängdens uppgörande. Även från synpunkten att höja fattigvårdshjälpen i det allmänna medvetandet är denna väg att föredraga framför den förut angivna, och jag anser mig även böra förorda densamma.

Fasthåller man vid den ovan angivna grundsatsen, att endast den, som i hög grad är osjälvständig i ekonomiskt hänseende, bör uteslutas från valrätt, är det lätt att finna, att de *fullt och varaktigt försörjda* äro de, som kunna ifrågakomma att diskvalificeras. Det skall icke förnekas, att även bland dem finnas några, som ha själskrafter och intresse i behåll för att kunna deltaga i allmänna angelägenheter. Men skall en gräns överhuvud dragas, torde man kunna utgå ifrån, att den knappast rättvisare kan dragas än här. Det bör även anmärkas, att en lösning enligt dessa grunder nära överensstämmer med den, som skulle ernås enligt det vid många tillfällen framställda förslaget, att förlust av valrätt skulle träffa endast dem, som stode under fattigvårdsstyrelsens målsmanskap. Det, som hittills betingat målsmanskapet, är just den fulla och varaktiga försörjningen. Att däremot i grundlagen införa termen målsmanskap låter sig ej göra, då enligt fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag till fattigvårdslag målsmansrätten i allt väsentligt skulle försvinna.

Vad sedan angår uttrycket »full försörjning», så är detsamma numera hävdvunnet inom svensk fattigvård, och några svårigheter torde knappast möta för fattigvårdsstyrelserna att tillämpa en bestämmelse, som avser att diskvalificera de fullt försörjda. Skulle man emellertid vilja i grundlagen förtydliga stadgandet, möter intet hinder att formulera bestämmelsen sålunda: *full försörjning genom anstalt eller utackordering*.

Svårare är emellertid att avgöra, när försörjningen är *varaktig eller tillfällig*. Här finnes ingen hävdvunnen praxis att lita till. Då det emellertid är uppenbart orimligt att diskvalificera en person, som blott för några dagar åtnjutit full försörjning, torde svårigheten kunna undgås genom att ange vad som menas med *varaktig, full försörjning*. Ett enkelt sätt att lösa denna svårighet består i att bestämma en viss tidsbegränsning för vad som menas med tillfällig försörjning. Det ligger då nära till hands att använda sig av en liknande bestämmelse, som kom till användning vid pensionsförsäkringslagens antagande, då nämligen från rätt till understöd enligt § 33 uteslöts bland annat den, som »under 1913 under sammanlagt mer än 4 månader åtnjutit full försörjning av fattigvården». En liknande bestämmelse på nu ifrågavarande område är synnerligen lätt för fattigvårdsstyrelserna att tillämpa, och den kan å andra sidan knappast anses obillig gent emot dem, som skulle träffas av densamma, om man nämligen skall bibehålla ett fattigvårdsstreck. Visserligen kan det synas, att i ett och annat undantagsfall en viss orättvisa skulle kunna uppstå, när t. ex. en person, som vårdats någon dag mer än 4 månader, blir utesluten från valrätt, medan en annan, som vårdats jämnt 4 månader, bibehåller densamma, men göres tidsstegringen så lång som 4 månader, torde i praktiken några orättvisor knappast behöva uppstå.

Den enklaste lösningen vore naturligtvis att låta fattigvårdsstrecket helt och hållet utgå. Otivelaktigt tala härför starka skäl och några olägenheter skulle knappast därav vållas. En dylik lösning har emellertid ej ännu kommit till stånd i våra grannländer och har, såvitt känt är, ej heller samlat en mera allmän opinion inom vårt land. Erinras bör ock, att även de längst gående förslag, som framställts i denna fråga, i regel förutsatt, att ej alla av fattigvården understödda böra erhålla valrätt. Så t. ex. föreslogs av hr Lindhagen m. fl. år 1906, att förlusten skulle avse endast sådana understödstagare, som stodo under fattigvårdsstyrelsens målsmanskap, då detta i tillämpningen väsentligen omfattade ett verkligt omyndighetstillstånd; bland dessa befunno sig enligt motionärens åsikt visserligen även »oförvitliga personer», vilka intagits på kommunala försörjningshem eller dylika inrättningar, och mot dem beginges genom stadgandet en viss orättvisa, men kanske intogo de, såsom sakerna voro ordnade, en särdeles osjälvständig ställning.

Då det i allt fall ej torde förefinnas någon möjlighet att genomföra reformen i den ovan antydda utsträckningen, har jag ansett mig böra föreslå den formuleringen, att allenast de personer, som under löpande eller sist

förflutna kalenderåret under sammanlagt mer än 4 månader åtnjutit full försörjning av fattigvården, böra förmenas valrätt.

Mot nu föreslagna lösning av frågan kan riktas den invändningen, att man därvid medgiver valrätt åt de pliktförgätna, de s. k. försumliga försörjarne. Hur önskligt det än är, att man kunde från valrätt utesluta dessa pliktförgätna personer, så torde dock allt tyda på, att man i själva verket föga eller intet kan på denna väg åstadkomma. Redan med nuvarande bestämmelser gå ett stort antal av de försumliga försörjarne fria och det samma gäller varje förslag som framställts. Vore det möjligt att med en enkel grundlagsbestämmelse utesluta ifrågavarande personer, skulle ingen invändning kunna göras däremot. Men »försummad försörjningsplikt» är ett alltför svävande begrepp, vilket f. ö. förekommer i alla samhällsklasser, för att man skulle kunna våga införa det i grundlagen och därmed öppna en ny möjlighet för olika tolkning och godtycke från fattigvårdsstyrelsernas sida.

Det bör även betonas, att åtgärderna mot de försumliga böra vara av en helt annan och kraftigare karaktär än valrättens förlust. Härom yttras i landshövding Widéns motion av år 1912: »Försumligheten hos dessa är, vare sig man låter därpå följa straff, såsom enligt en del utländska lagstiftningar, eller annan påföljd, såsom tvångsarbete eller dylikt, närmast att likställa med brott, vilka ju icke i regel diskvalificera för valrätt. I varje fall böra diskvalifikationsbestämmelserna för den politiska valrätten icke användas för att tjäna för deras ändamål främmande, om än så lofvärda syften.»

* * *

Av vad som nu anförts torde framgå, att de nuvarande bestämmelserna i grundlagen rörande det s. k. fattigvårdsstrecket äro så obestämda och svävande, att de i praktiken tolkas på mycket olika sätt, vilket också medfört, att en i högsta grad olikartad tillämpning kommit till stånd. Redan på grund av detta förhållande är en ändring i grundlagen motiverad. Men härtill kommer, att bestämmelserna i sin nuvarande avfattning och enligt nutida begrepp måste anses vara präglade av orättvisa och obillighet. Slutligen är hopkopplingen av fattigvård och rösträtt ägnad att försvåra utvecklingen av en sund och human fattigvård.

Med hänsyn till de nu rådande missförhållandena på detta område och ej minst på grund av önskvärdheten av att den svenska fattigvården höjes i det allmänna medvetandet är det särdeles önskligt, att en förändring av

§ 16 b) riksdagsordningen kunde nämnas samtidigt med den väntade nya fattigvårdslagstiftningen. Då denna torde behandlas vid nästa års riksdag för att träda i kraft med 1919 års början, är det nödvändigt — om ovan antydda önskemål skola nås — att en ändring i grundlagsstadgandet antages såsom vilande vid denna riksdag. Ett uppskov föranleder ett dröjsmål med ändring av de nuvarande oeffterrättliga förhållandena av minst 4—5 år. Jag anser mig därför böra nu framställa ett förslag till ändring av ifrågavarande § i riksdagsordningen under uttalande av förhoppningen, att, om konstitutionsutskottet skulle finna en lämpligare formulering än den av mig föreslagna, utskottet behagade därom avgiva förslag.

Jag får alltså hemställa,

att riksdagen för sin del måtte antaga som vilande till grundlagsenlig behandling följande ändrade lydelse av § 16 mom. b) av riksdagsordningen:

b) den som under löpande eller sist förflutna kalenderåret under sammanlagt mer än 4 månader åtnjutit full försörjning av fattigvården.

Stockholm den 24 februari 1917.

G. H. von Koch.

Bilaga.

Utredning verkställd av Svenska Fattigvårdsförbundet angående fattigvårdsstyrelsernas tillämpning av riksdagsordningens § 16 b).

Rörande fattigvårdsstyrelsernas tillämpning av § 16 b) riksdagsordningen utsändes frågeformulär till alla stads- och landskommuner med över 5,000 invånare. Något utförligare formulär tillställdes de städer, vilka ej deltaga i landsting, varför särskild redogörelse lämnas för dessa städers praxis.

Nedanstående kommuner hava insänt svar å framställda frågor.

Städer, vilka ej deltaga i landsting: Gävle, Göteborg, Malmö, Norrköping och Stockholm.

Städer: Arvika, Borås, Eksjö, Eskilstuna, Halmstad, Huskvarna, Hälsingborg, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Landskrona, Lidköping, Nyköping, Sala, Skara, Sundsvall, Trelleborg, Umeå, Varberg, Visby, Vänersborg, Västervik, Västerås, Växjö, Örebro och Östersund.

Köpingar: Lidingö, Ludvika och Sundbyberg.

Landskommuner: Arlöv, Arvidsjaur, Bygdeå, Byske, Döderhult, Eda, Folkärna, Gagnef, Grangårde, Gudmundrå, Gällivare, Hedemora, Högbo, Jokkmokk, Jukkasjärvi, Jämshög, Karlskoga, Leksand, Ljusdal, Ljusnarsberg, Malung, Mjölby, Neder-Kalix, Norberg, Ockelbo, Orsa, Risinge, Ronneby landsförsamling, Rättvik, Skön, Solna, Stora Malm, Stöde, Sunne, Svärdsjö, Tierp, Timrå, Umeå landsförsamling, Valbo, Västanfors, Älvdalen, Älvkarleby, Älvsbyn samt Överkalix.

A. Städer, som ej deltaga i landsting.

De fem städer, vilka ej deltaga i landsting, hava sålunda besvarat till dem ställda frågor.

I. *Iakttages bestämmelsen, att fattigvård till hustru och minderåriga barn för att diskvalificera mannen skall hava utgått enligt förordningens § 1?*

Frågan besvarades i två fall med nej samt i två fall med ja.

Göteborgs fattigvårdsstyrelse svarar ej direkt på denna fråga utan bifogar protokollsutdrag av fattigvårdsstyrelsens beslut, vilka personer som skola upptagas såsom häftande för fattigvårdsunderstöd.

»1) den som för sig själv, hustru eller minderårigt barn av fattigvården åtnjutit understöd antingen i form av försörjning å någon under fattigvården lydande anstalt eller i penningar, matvaror, klädespersedlar, bränsle eller dylikt;

2) den som själv eller vars hustru eller minderåriga barn på fattigvårdens bekostnad vårdats å sanatorium, hospital eller asyl för sinnessjuka; och

3) den som själv eller vars hustru eller minderåriga barn på fattigvårdsstyrelsens bekostnad erhållit vård genom utackordering antingen utackordering skett genom styrelsens utackorderingsnämnd eller genom barnavårdsnämnden».

II. *Diskvalificeras fader för fattigvårdssamhällets kostnader för barn, som enligt lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn av den 30 juni 1902 måst omhändertagas av barnavårdsnämnden?*

Frågan besvaras i tre fall med nej samt i två fall med ja.

III. *Diskvalificeras fader för utgifter för kosthåll, kläder och skodon m. m., vilka fattigvårdssamhälle enligt särskilda författningar få vidkännas för dövstumma eller blinda barn eller för fattiga barn i skolåldern, (för sistnämnda enl. hänvisning till § 5 fattigvårdsförordningen)?*

Frågan om diskvalifikation för fader för understöd åt dövstumma eller blinda barn besvaras i fyra fall nekande, alltså ej medförande diskvalifikation, samt i ett fall jakande. Förhållandet för utgifter för fattiga barn i skolåldern besvaras i två fall jakande samt i tre fall nekande.

IV. *Diskvalificeras en man, som intagits å arbetsinrättning för skuld?*

Frågan besvaras i två fall jakande samt i ett fall nekande. Malmö fattigvårdsstyrelse: »Sedan 1912 har ingen intagits å inrättningen för att avtjäna skuld». Göte-

borgs fattigvårds styrelse: »Ja, så vida han icke genom arbete vid intagning till fullo avtjänat skulden.»

V. *Diskvalificeras mannen alltid, då hustru eller barn varit intagna å sjukhus? Diskvalificeras mannen även om han i sådant fall kan styrka, att han varit arbetsför, då vården utgick?*

Frågan besvaras i tre fall jakande. Göteborgs fattigvårdsstyrelse svarar sålunda: »Nej. Vård å stadens sjukhus, icke tillhörande fattigvården, diskvalificerar icke, emedan dessa sjukhus ursprungligen äro grundade på donationer och deras reglementen innehålla att vården för medellösa skall vara avgiftsfri i enlighet med donationsbrev.» Malmö fattigvårdsstyrelse: »Om mannen vistas å annan ort eller ej är arbetsför, då sjukvård meddelas hustru eller minderåriga barn, diskvalificeras mannen.»

VI. *Diskvalificeras mannen, då han själv eller hustru och barn varit intagna å epidemisjukhus?*

Denna fråga besvaras samfällt med nej.

VII. *Diskvalificeras mannen för sjukpersedlar (bandage, kryckor etc.), som tilldelats honom själv eller annan medlem av familjen?*

Frågan besvaras i tre fall med nej. Göteborgs fattigvårdsstyrelse svarar: »I regel icke, emedan dessa utgifter vanligen gå på hälsovårdsnämndens stat.» Stockholms fattigvårdsinspektör: »Diskvalificeras endast för sjukpersedlar, som tilldelats honom själv.»

VIII. *Diskvalificeras barnafader till utom äktenskapet fött barn, vilket blivit föremål för fattigvård, även när mannen icke genom domstolsutslag blivit dömd att utgiva uppfostringsbidrag eller lämnat skriftligt intyg, att han är fader till barnet?*

Frågan besvaras i fyra fall med nej samt i ett fall jakande.

B. Övriga städer samt landskommuner.

I. *Iakttages bestämmelsen, att fattigvård till hustru och minderåriga barn för att diskvalificera mannen skall hava utgått enligt förordningens § 1?*

Frågan besvaras i femton fall med ja, i femtio fall med nej.

Dessutom ha nedanstående svar inkommit på frågorna, och ingå dessa ej i ovan nämnda siffror.

1) »Regel är att mannen fräntages sin rösträtt, om hustru eller minderårigt barn erhållit understöd, det har dock i en del fall skett avvikelser härutinnan om t. ex. hustru eller barn under någon tid vårdats å sjukhus på fattigvårdens bekostnad och intet annat understöd beviljats eller utgått till familjen.»

2) »I de flesta fall diskvalificeras mannen ej för lämnat understöd, om ej alkoholmissbruk eller lättja varit orsaken till behovet.»

3) »I anledning av Eder förfrågan i vad mån meddelad fattigvård inverkar på understödstagarnas politiska rösträtt får jag meddela, att understöd till mannen, hustrun eller minderårigt barn, därest understödstagarna själva begärt fattigvård, upptages bland de icke röstberättigade.»

4) »I de fall då en familjefader på grund av dryckenskap lämnat sin familj utan vård, hava vi tagit som regel att beröva honom hans rösträtt, intill han tillfullo ersatt fattigvården de utgifter, familjens underhåll åsamkat densamma. Har däremot sjukdom eller bevisad arbetsbrist varit orsaken till att familjen helt eller delvis åt-

njutit understöd, hava vi ansett det orättvist att under sådana förhållanden beröva familjefadern hans rösträtt.»

5) »Nej, då angivna bestämmelser ej finnas.»

6) »Mannen diskvalificeras, om hans hustru och minderåriga barn bekommit understöd, i den händelse orsaken därtill är, att han för ett onyktert och oordentligt leverne eller uraktlåter att försörja familjen, alltså enligt såväl § 1 som 2, men har understödet lämnats tillfälligtvis på grund av att mannen i följd av sjukdom eller andra giltiga orsaker icke kunnat lämna försörjning, diskvalificeras han icke, ej heller för sjukvård och medicin åt hustru och barn, när han i övrigt ordentligt sörjer för familjen, men provas sakna förmåga att betala sjukvården.»

II. *Uppföres fader såsom obehörig till rösträtt på grund av fattigvårdssamhällets kostnader för barn, som enligt lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn av den 30 juni 1902 måst omhändertagas av barnavårdsnämnden?*

Frågan besvaras i 13 fall jakande och i 42 fall nekande.

Följande svar, som ej ingå i ovan nämnda siffror, visa huru olika de principer äro, som tillämpas i kommunerna:

1) »Nej, därest ej fadern genom ett dåligt leverne befinnes vara orsaken till barnets vanart.»

2) »Barn, som måst omhändertagas av barnavårdsnämnden, medför icke alltid diskvalifikation för fadern.»

3) »Om skolrådet eller barnavårdsnämnden ansett sig nödsakade att avskilja ett barn på grund av visad vanartighet, och då denna vanartighet ansetts utgöra en fara för barnets egen skull och dess omgivning, hava vi ansett det svårt att under sådana förhållanden beröva familjefadern rösträtt, emedan det dels torde ställa sig synnerligen svårt för en familjefader att bekosta de extra utgifter, som barnets vistelse å uppfostringsanstalt åsamkar; i synnerhet gäller detta då fadern är arbetare, vilket ju härstädes nästan alltid är fallet. Då dessutom i många fall barnets vanartighet ej kan läggas föräldrarna till last, utan berott på vissa medfödda dåliga anlag hos barnet, hava vi i berörda avseende ej ansett rätt beröva familjefadern hans rösträtt.»

4) — — — »däremot uppföres han ej såsom obehörig till rösträtt i de fall, då hans barn omhändertagas av barnavårdsnämnden.»

5) »Då i de fall, som förekommit, faderns supiga och oordentliga levnadssätt varit orsaken till försummandet av barnens uppfostran, har så förfarits.»

III. *Anses fader som obehörig till rösträtt på grund av utgifter för kosthåll, kläder och skodon m. m., vilka fattigvårdssamhälle får vidkännas enligt särskilda författningar för dövstumma eller blinda barn eller för fattiga barn i skolåldern (för sistnämnda i enlighet med hänvisning i § 5 fattigvårdsförordningen)?*

Frågan besvaras i 13 fall jakande och 47 fall nekande.

Nedanstående svar, som ej inräknats i ovanstående siffror, visa den skiftande tillämpningen av bestämmelsen i ifrågavarande avseende.

1). »För kläder t. ex. vid barnets konfirmation samt skodon vid ett och annat tillfälle under året åt barnen diskvalificeras ej mannen (alltså hjälp av tillfällig natur berövar honom ej rösträtt). Kosthåll åt barnen, vare sig genom utackordering

eller intagning å försörjningshemmet, upptages såsom orsak till förlust av rösträtt. Däremot icke anstaltsavgifter för dövstumma, blinda och sinnesslöa barn, om mannen i övrigt ordentligt underhåller familjen. Tillfälligtvis kläder och skodon åt fattiga skolbarn diskvalificerar ej mannen.»

2) »Fader, vilken häftar i skuld för anstaltsavgifter för blinda eller dövstamma barn, anses som obehörig, men ej fader, vars skolpliktiga barn åtnjutit endast tillfälligt understöd för att beredas möjlighet besöka skolan.»

3) — — — »däremot uppföres han ej såsom obehörig till rösträtt i det fall, då hans barn intagas på idiotanstalt, dövstum- eller blindinstitut, men vanligtvis diskvalificeras han då för barnen lämnas bidrag under skoltiden, ävenså då han eller någon inom hans familj äro intagna å sjukvårdsanstalt med full betalningsskyldighet för kommunen.»

4) »Om kostnad å underhåll för ifrågavarande barn å anstalt eller eljest belastar fattigvården så blir fadern diskvalificerad, men däremot blir han ej diskvalificerad i sådana fall, då på kommunens bekostnad bespisning eller beklädnad av barn, som besöka skola, ombesörjes och bokföres av skolrådet, vilket även förefaller naturligt, därigenom att denna sistnämnda kostnad av kommunens medel utgör liksom en utfyllnad till vad som för samma ändamål inom kommunen erhålles dels av donationsfonder och dels av på enskild väg insamlade medel.»

5) »Ja, endast för utgifter som åsamkas kommunen för underhåll av barnen i skolan. Ej för blinda och dövstamma, då ju fadern ej har skuld, i detta förhållande.»

6) »Fader uppföres såsom obehörig till rösträtt på grund av utgifter för kosthåll, kläder, skodon m. m., vilka av fattigvården utgivits för fattiga barn i skolåldern. Sådana utgifter, som samhället får vidkännas enligt särskilda författningar för dövstumma eller blinda barn medföra emellertid icke rösträttsförlust för vederbörande fader.»

7) »Fader förlorar sin rösträtt på grund av utgifter samhället får vidkännas för kosthåll, kläder och skodon m. m. åt hans barn. För dövstumma och blinda barns underhåll och vård å anstalt förlorar ej fadern sin rösträtt, emedan det i detta fall anses vara kommunens skyldighet att underhålla dem å anstalten.»

8) »Har mannen eller hans hustru eller minderåriga barn i någon form åtnjutit understöd av fattigvårdssamhället — således även böcker och skodon eller kläder till minderåriga barn — har mannen uppförts såsom häftande för understöd. Med avseende på att i gällande fattigvårdsförordning saknas närmare bestämmelser om huru understöd till skolpliktiga barn skall upptagas och då uttryckligt förbud därom icke heller är stadgat, har fattigvårdsstyrelsen påfört på sätt som omnämnts. I många fall är det tredska av husfadern att icke förse sina barn med böcker och kläder så att de ordentligt kunna bevista skolan.»

IV. *Diskvalificeras en man, som intagits å arbetsinrättning för skuld till fattigvården?*

Frågan besvaras i 25 fall jakande, 8 nekande samt lämnas i 37 fall obesvarad, emedan anstalt ej finnes.

V a. *Diskvalificeras barnafader till utom äktenskapet fött barn, vilket blivit föremål för fattigvård?*

Frågan besvaras i 20 fall med ja, 35 fall med nej, lämnas i 10 fall obesvarad.

V b. *Sker detta även när mannen icke genom domstolsutslag blivit dömd att utgiva uppfostringsbidrag eller lämnat skriftligt intyg att han är fader till barnet?*

Frågan besvaras i 2 fall med ja, 16 fall med nej.

Följande svar äro ej inräknade i ovanstående:

1) »Fader till utom äktenskapet födda barn upptages icke heller bland dem som sakna rösträtt, därest icke lysning till äktenskap före barnets födelse avkunnats mellan honom och barnets moder.»

2) »Då ett utom äktenskapet fött barn blivit föremål för fattigvård, har barnafadern *icke* diskvalificerats, ändock denna genom domstols utslag dömts att utgiva fosterlön eller lämnat skriftligt intyg att han är fader till barnet, *såvida icke* barnets moder såsom mannens fästekvinna varit kyrkotagen eller genom tre lysningar förenad med mannen och således i överensstämmelse med fattigvårdsförordningens § 24 varit att betrakta såsom hans hustru.»

3) »Om fadern erkänt sitt faderskap och åtagit sig försörjningsplikten måste han enligt min åsikt likställas med om understödet utgått för hans barn som fötts i äktenskapet.»

4) Diskvalifikation äger rum endast i det fall att faderskapet blivit lagligen fastställt genom domstols utslag.»

5) »Är faderskapet i laga ordning fastställt, oavsett på vilket sätt, och barnafader är uppförd i valdistriktets röstlängd, så diskvalificeras han för barnet lämnad fattigvård enligt § 1 men ej enligt § 2.»

Några av de inkomna svaren giva även uttryck för vissa önskemål på ifrågavarande område eller ange vilken syn på frågan som fattigvårdsstyrelsen haft. Sålunda meddelar ordf. i en större kommun, att, såvida han har sig bekant, inom den socken han representerar hittills endast obetalda skatter utgjort hinder för deltagande i valen till riksdagens andra kammare. Ordf. i en annan styrelse meddelar, att beträffande flera av de i skrivelsen anförda fall styrelsen icke uttalat någon bestämd åsikt om lämpligaste förfarandet, varför det vore synnerligen gott, därest tydliga bestämmelser gäves angående dem, som enligt § 16 riksdagsordningen skola anses obehöriga att få rösta vid riksdagsmannaval. En annan styrelseordf. meddelar följande: »Då den ifrågavarande bestämmelsen trädde i kraft beslöt styrelsen att alla, som åtnjutit fattigvård jämväl enligt § 2, skulle uppföras på vederbörande förteckning, men har, utan något formligt beslut, praxis härutinnan ändrats så, att den synes ungefärligen stämma med det i eder skrivelse omnämnda statsrådsyttrande. Jag vill slutligen anmäla, att styrelsen måhända ej tillräckligt övervakat upprättandet av den av lagen föreskrivna förteckningen, i det en av tillsyningsmännen fått på egen hand utföra detta arbete. Fr. o. m. i år torde emellertid förhållandena i detta avseende komma att ändras.» En annan ordf. meddelar följande: »På grund av gällande bestämmelser saknar enligt min uppfattning vederbörande fattigvårdsstyrelse varje inflytande på vilka, som skola förlora sin rösträtt på grund av fattigvårdsun-

derstöd, enär de äro skyldiga att i sina förteckningar medtaga *alla*, som av en eller annan anledning erhållit understöd. Sedan är det vederbörande myndighet som upprättar röstlängden med ledning av dessa förteckningar. På sin höjd kan fattigvårdsstyrelsen i anmärkningskolumnen uppgiva arten av de utdelade understöden för att valnämnden sedan får taga den hänsyn härtill, som den anser vara av behovet påkallad. Som svar på edra frågor nr 1—3 får jag således meddela, att *alla*, som i en eller annan form erhållit understöd, upptagas i de föreskrivna längderna. — — Någon annan bot för detta missförhållande anser jag ej gärna kan utfinnas än hela fattigvårdsstreckets slopande, ty då de dömande myndigheterna ofta råka ha olika uppfattningar angående understöd, huruvida det kan anses hava utgått enligt § 1, hur kan man då begära att exempelvis fattigvårdsstyrelserna eller valnämnderna skola vara tillräckligt kvalificerade att avgöra en sådan sak? Dessutom lämnar det allt för stort spelrum för godtycket. Godtycket blir naturligtvis så mycket större, då fattigvårdsstyrelsen i sin helhet av helt naturliga skäl ej tager eller kan taga befattning med de nämnda uppgifternas upprättande, utan torde detta över allt vara överlämnat åt ordföranden eller någon annan ledamot eller tjänsteman inom styrelsen.»

En annan ordf. anser det »högst av nöden, att ett förtydligande av ifrågavarande bestämmelser eller helst att hela historien om diskvalificeringen finge utgå ur riksdagsordningen, ty för varje styrelse måste det kännas motbjudande att avhända oförvitliga personer någonting som borde vara deras obestriddiga rätt.»